

**XX. reál- és humántudományi Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia (ETDK)
Kolozsvár, 2017. május 18–21.**

„Napfelkelők” Szatmárnémetiben

Szerző:

Gyenes Kincső

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

Magyar Szociológia és Szociális Munka Intézet, szociális munka szak, alapképzés, I. év

Témavezető:

Dr. Péter László egyetemi adjunktus

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

Magyar Szociológia és Szociális Munka Intézet

*„Ha az Isten íródiák volna
S éjjel nappal mozogna a tolla,
Úgy se győzné, ő se, följegyezni,
Mennyit kell a szegénynek szenvedni.*

*Aki szegény, az a legszegényebb,
Fázósságát odadja a télnek,
Melegét meg odadja a nyárnak,
Üres kedvét a puszta határnak.”*

/József Attila: Aki szegény, az a legszegényebb, 1927./

A XXI. század második felében járunk, amikor az előítélet és kirekesztés aranykorát éli, amikor már nem divat figyelni a másokra, segíteni rajta meg pláne, kialakulnak a közéletől elzárt csoportok, közösségek, amelyek nem vesznek részt az adott település szerves életében. A társadalmi kirekesztés a legfőbb oka a szegregációk megjelenésének. Roman és Martina (2003) szerint a társadalmi kirekesztésnek több formája van: gazdasági kirekesztés (a szegénység fő forrása, amellyel együtt jár a munkaerőpiacról való kivetettség is) kulturális, térbeli és politikai kirekesztettség, amelyek mind hozzájárulnak a marginalizált közösségek teljes kiszorításához a társadalmi életből.

A “szőnyeg alá seprés” effektusa szintén hozzájárul ehhez, bár egy-egy közéleti szereplő mandátumváltásakor mindig felszínesen és lehetőleg nagyon jól láthatóan, mintha tenne valamit a város ezen száműzött településeiről, mert az emberek választások előtt jóval érzékenyebbé válnak szociális tekintetben, “tetszik nekik” ha valaki törődik a város legszegényebb populációival, sőt saját maguk számára is érdemlegessé válik. Szatmárnémetiben ez történt a 2012-es polgármesterváltáskor is, amikor értelmet nyert *A minden szavazat számít!* mottó, tömegesen készítették el nyomornegyedekben élők személyi igazolványát, ami az ezt finanszírozó jelölt számára széles rajongótáborhoz hozott. Hatalmas port kavart ez a történet, de azóta a közélet nagytőkével figyeli a város szegregált közösségeit, fontossá vált ezek integrálása a város életébe.

Létezik egy tömbház, amely akaratlanul is magára hívja a politikusok és a lakosok figyelmét egyaránt: a nyomor, szegénység, bűnözési ráta monumentális méreteket öltött. Egy tömbház, ahol megközelítőleg ötszörösen többen laknak, mint egy átlagos ilyen méretű blokkban, egy kisebb városnyi kirekesztett ember egyetlen tömbház öt emeletén.

Tanulmányomban az említett tömbházat és környékét szeretném bemutatni, valamint az egyre erősödő elszegényedési folyamatok strukturális tényezőinek feltárása vált a kutatásom központi kérdésévé. A dolgozatom elméleti részében a szegénynegyedben megjelenő társadalmi problémákat, fogalmakat és jelenségeket mutatom be, kiderül majd, hogy miért napfelkelők az Ostrovului lakosai majd a kutatásom módszerét ismertetem, végül pedig sor kerül a kutatás eredményeinek bemutatására is.

A szegénység és annak kialakulása Szatmárnémetiben

A társadalom tulajdonképpen egyének közössége. Ahány személy, annyi személyiség és jellem viszont mindenki besorolható a szegények vagy gazdagok csoportjába, ebben nem különbözünk. Aki szegény, az nem gazdag és a két réteg között hatalmas különbségek húzódnak. A legújabb tendenciák azt mutatják, hogy míg a gazdagok rétege – akik folyamatosan növelik vagyonukat- napról napra növekszik, addig nemcsak a már régóta szegénységben élők süllyednek még mélyebbre, hanem az átlagember is lecsúszik a vagyonosok rétegéből. Ez gyakorlatilag a szegénység legfőbb oka: a társadalmi egyenlőtlenség. (Anthony, G. 1997) A szegénység azt jelenti, hogy a társadalom tagjainak egy részének nemcsak egyenlőtlenül jut a társadalomban rendelkezésre álló javakból és erőforrásokból, hanem ezekből a legkisebb mértékben részesedik.

Azokat nevezhetjük szegényeknek, akik a társadalmi rétegződés legalsó szintjén helyezkednek el, anyagi, kulturális, lakás és egyéb dimenziókban elfoglalt helyzetük a társadalmi ranglétra utolsó képzeletbeli fokán reprezentálhatóak. Az Európa Tanács 1984-ben így határozza meg: “Szegénynek kell tekinteni egy személyt, egy családot, illetve egy embercsoportot abban az esetben, ha a rendelkezésükre álló erőforrások (anyagi, kulturális és társadalmi) oly mértékben korlátozottak, hogy kizárják őket a minimálisan megkövetelhető életformából abban az országban, amelyikben élnek”

Megkülönböztetünk abszolút és relatív szegénységet. Abszolút szegénységről beszélünk, ha az egyén vagy a család létminimum alatt él. A létminimumot legtöbbször egy bizonyos egy főre jutó havi jövedelemben határozzuk meg. A 601/2003-as számú törvény szerint a létminimum a természetes személy társadalmilag elismert minimálbére, mely alatt már anyagi szükséghelyzetben van. Vagyis a létminimum a háztartásoknak az a minimális

jövedelemszükséglete, amely mellett egy ember szerény körülmények között még biztosítani tudja a folyamatos életvitelt. A létminimum összege minden évben változik a Statisztikai Hivatal adatai alapján. Relatív szegénység: A relatív szegénység azt jelenti, hogy az egyén vagy a család elmarad az adott társadalom átlagosan kialakított mérőfaktorjától, pl. az egy főre jutó jövedelem kevesebb, mint az átlag 60, 50 vagy esetenként 40 százaléka. A relatív szegénységet a jövedelmi decilissel vagy kvintilissel számolják. Megmutatja, hogy az összjövedelem (GDP) hány százaléka jut a legszegényebb rétegnek, mekkora az egyenlőtlenség egy adott társadalomban.

Andorka (1997) a szegénység négy típusát különbözteti meg egymástól: hagyományos szegénység, új szegénység, etnikai és demográfiai szegénység. Az általam kutatott tömbházban a szegénység mintegy összes fajtája megtalálható, de az etnikai szegénységhez tartozó csoport a legjelentősebb, a tömbház lakóinak szinte egésze roma nemzetiségűnek vallja magát. Mégis, az itt élők szegénységének oka nem csupán etnikai jegyeiknek köszönhető. A demokráciát megelőző kommunista egalitárius diktatúrában a lakások, a munkahelyek elosztása is a politikai vezetőség feladata volt (P. Gyöngyi 2003), így mindenki dolgozott, mivel mindenki dolgozott, mindenkinek volt lakása, ami bár az állam tulajdonát képezte, fedélt jelentett az addig nélkülöző emberek számára. A kommunizmusban szociális szempontból sokkal jobb volt a helyzet, nem voltak koldusok és iskolába is köteleztek mindenkit. Ilyen megközelítésből a kollektivizáció és a kommunista eszme pozitívan hatott a román lakosság vagyoni nélküli csoportjára. A rendszerváltást követően a lakások jelentős részét megvásárolták, de akiknek a kommunizmussal és ipari létesítményeinek megszűnésével a lakásuk, a munkahelyükkel együtt a semmibe veszett ismét a politikai vezetőség keze alá kerültek. Az ilyen embereknek, családoknak, közösségeknek szociális lakásokat biztosítottak a város különböző részein, így az idő lefolyásával létrejöttek olyan városrészek, elhatárolt települések ahova kizárólag az elszegényedett embereket telepítették be, akik pedig tehették elköltöztek innen.

Az ottmaradt közösségek kiszakadtak a társadalmi életből, a társadalom főirányából. A dezintegráció a szegregálódás és marginalizálódásnak köszönhetően mára már egy végbement folyamatként határozható meg Szatmárnémeti szegénynegyedeinek esetében. A szegény identitást a város lakosai egyre csak erősítik a címkézésen és stigmatizáláson keresztül (P. László 2003). A tömbházban élők a város fekete foltjai, akik "nem dolgoznak, lopnak, csalnak, hazudnak és kéregetnek" ráadásul a környéken lévőket is folyamatosan csak

zaklatják, éjjelente hangoskodnak semmibe véve a törvényeket, az igazság szolgáltatóit és mindenki mást, aki nem hozzájuk tartozik.

A „Napfelkelők”

Ki ne hallott volna már Erdély legnépszerűbb fesztiváljáról, a torockói Double Rise- ról? Akkor gondolom a magukat “napfelkelők”-nek nevező fesztiválozókat is tudjuk asszociálni ehhez a rendezvényhez, amelynek az egykori bányaváros, Torockó ad otthont. Szatmárnémeti, partiumi város, sok mindenről híres, de maradjunk a fesztiválok kategóriájában: A Partiumi Magyar Napok már XV. alkalommal került megrendezésre, régió szerte közkedvelt nyári rendezvény. De hol van az összefüggés a két település között?

Szatmárnémetiben, a város négy pontján szegénynegyedek, gettók alakultak ki az idők folyamán, a külvárosban húzódnak meg a város legszegényebbjei. Terepkutatásomban a legnagyobb ilyen lakótelepet figyeltem meg, amely tulajdonképpen egy tömbházat foglal magába, 5 emelet, 570 ember (tizennégygyel kevesebb, mint a fent említett város népességi mutatója, innen ered a kutatás címe is), nyomor, bűnözés és éhezés.

A *Napfelkelők* jelenlegi közössége több folyamat eredményeképp vált olyanná, amilyenek ma ismeretes. Az invázió és szukcesszió során, amikor a városvezetés egy másik szegénynegyed lakosait is ebbe a tömbházba telepítette, egy más típusú népesség költözött be, ezáltal újabb tevékenységfajtákat és szokásokat magukkal hozva. Ennek következtében sokan máshová költöztek, mert nem békültek ki a gondolattal, hogy egy számukra ismeretlen közösség tagjaival éljenek együtt, ezáltal teljesen megváltozott a tömbház lakóinak szerkezete.

Terepkutatásom helyszínéül tehát városom egyik legveszélyesebb régióját választottam az Ostrovului CD 2-(továbbiakban zöld-blokk – a színe miatt a helybéliek így határozzák meg -), amely a központtól távol, a Soarelui, azaz a „Nap negyedében” található. (cím magyarázat: *Napfelkelők, a Nap negyedéből*).

A probléma kutatottsága: szakirodalmi áttekintés és empirikus hivatkozások

Ebben, vagy hasonló témában, Tárki és Péter László kutatásairól érdemes szót ejteni, akik az elszegényedés okait illetve identitásépítő stratégiákat mutatnak be kutatásaikban. Péter László: *Elszegényedés és szegregálódás egy ipari kisvárosban* című tanulmányában számos egybevágó információt fedeztem fel az általam kutatott szegénynegyedről és a tanulmányban megjelent Balánbányáról. (a munkanélküliség állapota, a pénzhiány, a "...már nem tartozom sehová" életérzés). „A texasiak esetében a megélt és megtapasztalt szegénység egyben tartós, etnikai jegyeket öltő szegénységet is jelent, a kiszabadulás egyre kisebb esélyével.”- vonja le a következtetést a tanulmány írója – amely véleményem szerint teljes mértékben átültethető Szatmárnémeti összes szegénynegyedére, beleértve a CD 2-es tömbházat is.

A Napfelkelők és a külvilág közötti viszony

A tömbház elhelyezkedése egyfajta elszigetelt állapotot teremt, ugyanis egyik oldalról a Szamos és a töltés választja el a város központjától, a másik oldalról pedig egy úgynevezett határ alakult ki a blokk és a város többi részei között. Ahogy haladunk a város felé ebből az irányból egyre zöldebb lesz a fű, tisztább a környezet és csendesebb a környék. Az elsődleges intézmény, amellyel találkoznak a *Napfelkelők* az a busztársaság. Gyakoriak a problémák, hiszen a blokkosok számtalanszor jegy nélkül utaznak, nevetlenül viselkednek, kellemetlenné téve ezzel a többi utas közérzetét is.

Az iskola, mint másodlagos szocializációs közeg az ő életükben is jelentőségteljes, ugyanis minden segélynél alapvető követelmény az, hogy a gyermek iskolába járjon. Az iskolák és az oktatók tapasztalataim szerint előítéletesen bánnak a roma gyerekekkel, még azokkal is, akikben némi ambíció rejlik a tanulás iránt. Így az idők folyamán, a településekhez hasonlóan létrejöttek olyan oktatási intézmények, amelyekben kizárólag roma gyermekek tanulnak. Mivel az oktatási rendszerünk a másságot nagyon nehezen tudja elfogadni, számtalan probléma generálódik úgy a diákok, mint a diákok és tanár között: kiközösítés, gyűlölködés, diszkrimináció. Forray és Hegedűs (1998) véleménye szerint, a cigánygyerekekkel találkozó iskolának, pedagógusoknak számítnia kell arra, hogy eltérő gondolkodásmóddal, eltérő rutinokkal, eltérő asszociációkkal találkozik majd a közös munka során. Ezt gyakran nem tudják kezelni és speciális iskolába küldik a gyereket, ami csak tovább erősíti az iskola elhagyásának szándékát.

Mivel az egészségügyben már feltétel a személyességet igazoló okmányok megléte, számtalan probléma merül fel egészségügyi ellátások során. Nincsenek hivatalos papírjaik, legalábbis kevésnek. Az is közrejátszik azonban, hogy a romák, beleértve a *Napfelkelőket* és családjaikat nem tudják kezelni az ilyen jellegű problémákat, nincsenek hagyományaik ebben, kiöregedtek a kuruzsló asszonyok, akik értettek a gyógynövényekhez és egyéb gyógyítási módszerekhez. Ebből kifolyólag nagyon gyakori a mentőszolgálatok értesítése mindenféle mondvacsinált diagnózisokkal. Mivel a mentőszolgálat minden értesítésre köteles reagálni, számtalanszor kimennek az Ostrovuluirra is, ahol csak egy fogfájástól síró gyermeket találnak, míg a telefonba elájult, vérző gyerekekről számoltak be...

Politikailag tekintve a romák és a nem romák egyenrangú felek, hiszen választások idején mindkettejüknek ugyanannyit ér a szavazata. Más esetben szintén előítéletesek a hivatalnokok a romákkal szemben, hiszen nem tudnak viselkedni, gyakran írástudatlanok, követelőznek és fenyegetőznek főleg a szociális osztályokon. Egy ilyen területen dolgozó szociális munkás esetleírásából ki is derül, hogy egyik alkalommal késsel támadtak rá, mert az illető család már nem volt jogosult a szociális támogatásra. A városvezetésnek egyik legnagyobb és örökös problémája a romák helyzete, hiszen állandó feljelentések érkeznek be a városházára ez ügyben. A polgármester elmondása szerint konzisztens felkészültséggel rendelkezik a rendőrség, kialakult egy felkészült csapat, melynek tagjai kizárólag az Ostrovului és környékén kialakult konfliktusok esetén avatkoznak be.

A városban tevékenykedő civilszervezet szinte egészével kapcsolatban állnak a roma lakosok, hiszen mindenholnán segítyeket, ételadományokat kapnak. A Máltai Szeretetszolgálat 20 éve aktívan részt vesz a város közéletében, de a legnagyobb programja integrációs programként határozható meg: „Educația și sănătatea ta contează” néven futó projektben, kezdetben 30, jelenleg 54 roma gyermek kap lehetőséget a felzárkózásra. After School programként iskola után a gyermekek az intézményben tanulhatnak, tisztálkodhatnak, és háromfogásos ebédet esznek. A kézműves foglalkozások, tánc és zeneoktatás is részei a mindennapi tevékenységeknek. Az Ostrovului CD-2-es épületében lakik az integrációs programban regisztrált gyermekek mintegy 40 %-a. Az önkormányzattal tervezett közös projekt 2018-ban valósul meg, egy partneri szerződés értelmében a város által felújított tömbházban a Máltai Szeretetszolgálat higiéniai központot hoz létre, ahol lehetőség adódik majd a tisztálkodásra illetve a szennyes ruhák kimosására is.

Módszertan:

Mivel máltás¹ tevékenységeim során gyakran meglátogatom az itt élőket, (ételosztás, meleg ruhák kiosztása, családfelmérések, családlátogatás) ezeket az alkalmakat kihasználtam a megfigyelésre is. A legutóbbi családlátogatás során az általam nem ismert “lakásokba” is bemerészkedtem és beszélgettem az ott lakókkal, így sikerült egy hozzávetőlegesen pontos létszámot kapni a tömbházban élőkről. (máltás önkéntesként jelentem meg, ezért előfordulhat az is, hogy a megkérdezettek a számokat felnagyították, nagyobb segílyt, vagy esetleg elköltözési lehetőséget remélve.) Résztvevőként figyeltem meg a jelenségeket, átéltem az ott élők problémáit és gyakran azonosulni is tudtam vele. Ezen kívül távolról figyelemmel kísértem a tömbház egy napját, de erről a továbbiakban is szó esik majd. Nem világosítottam fel őket arról, hogy kutatást végzek, mert ettől a kifejezéstől teljesen elzárkóznak, így mindenki kedvesen – vagy nem kedvesen - de beszélgetésbe elegyedett velem. Ezt gyakran elősegítette a kulcsszereplő jelenléte, aki nagy befolyással van a közösség többi tagjára.

A megfigyelést pontosan megterveztem, amit a megfigyelési ívvel sikerült kiviteleznem. Készítettem egy táblázatot, amelybe csak a pontos adatokat írtam le, a túlzottan sok írás ugyanis ellenszenvet váltott volna ki a megfigyelt alanyokból.

Annak érdekében, hogy még átfogóbb képet nyújthassak az Ostrov-blokk problémáiról interjúkat végeztem olyan személyekkel, akik nap, mint nap találkoznak ezekkel a helyzetekkel: a környékhez tartozó rendőrrel és a közelben lévő vegyesbolt elárúsítónőjével. Nekik három egyszerű kérdésre kellett választ adniuk: Milyen viszonyban áll a tömbház lakóival? Milyen következtetést von le a látottak és ismertek alapján? Mi lehetne hatékony megoldás a problémára? Majd interjút készítettem a tömbház azon lakóival, akik szerves részei a közösség életének. (emeletfelelősök). A megkérdezett személyeket hólabda módszerrel választottam ki őket.

Ezt követően az egyik ételosztás alkalmával egy rögtönzött fókuszcsoportos beszélgetést kezdeményeztem az éppen a *blokk* előtt tanácskozó lakókkal, így az alanyok kiválasztása teljesen véletlenszerűen történt. Beszélgettünk a konfliktusokról, az emeletek harcáról, a személyközi kapcsolatokról, a közösségépítő tevékenységekről, a blokkosok nehézségeiről és problémáiról, a rendőrségről és a hagyományokról is.

---

¹ Romániai Máltai Szeretetszolgálat- 1991-ben alakult segítő szervezet

Elemzés

Az elemzési ívből kiderül, hogy 570 ember él a tömbházban, nők és gyermekek többségben. Az ott lakók egy sajátos életstílust alakítottak ki, nem törődve a többi ember véleményével, beletörődve viszont sorsukba, megbékélve társadalmi helyzetükkel. Meglátásaim szerint a *blokkosok* közel háromnegyede abszolút szegénységben él, sokszor a napi betevő megszerzése is grandiózus problémát jelent. A szegénység nemcsak alacsony életkörülményeket hoz magával, hanem sajátos egyéni kultúrát is teremt, amely eltér a középosztályi vagy az általánosan elfogadott kultúrától. Ez a kultúra segíti túlélésüket, ugyanakkor gátolja is, hogy kilépjenek a szegénység titulusából, vagyis aki szegénnyé válik, az az is marad, sőt nemcsak ő, de vélhetően leszármazottjai is. (családi szocializáció).

A közelben lévő üzlet elárusítónője, a kérdéseimet hallva egy nagyon erőltetett mosolyt varázsolt az arcára: *“Nemrég kezdtem el ezen a helyen dolgozni, bár a családom nem értett egyet a döntéssel, mégis belevágtam. Eddig, hál istennek semmilyen konfliktusba nem keveredtem bele, ez annak is köszönhető, hogy inkább a gyerekek jönnek vásárolni. Persze még mai napig is megkérdezik, hogy hitelre adunk-e, de nem szabad beleesni ebbe a hibába, mert az – Isten megfizeti- vel nehezen tudunk számlát nyújtani a beszállítóknak... Megoldás? Egyenlőre nem látok. Az itt élők mind panaszkodnak, hogy nincs pénz, nincs pénz, de ha van akkor sem fektetik be, vagy gyűjtik valami hasznosabb dologra. Ha van 10 lej a házba, akkor már nincs is, mert azonnal elköltik a boltban: sör a felnőtteknek, cukorka a gyerekeknek. Mintha ez lenne a legtermészetesebb dolog a világon...”* Az elárusítónő a szektoristához küldött, neki is ugyanazokat a kérdéseket tettem fel. *“Egy feljelentést mindig sok másik követ, ugyanis azzal szórakoznak, hogy egymást mártják be. Napi szintűek a verekedések, felettébb agresszívak az itt élők. Sokakat már a nevéől ismerek, ők a legbalhésabbak, nehezen kezelhetőek és úgy, ahogy mondom: vonzzák a bajt. Végleges megoldás az egész épület ledózerolása lehetne, de az hatalmas anyagi befektetés, aki kitudja, felkarolták az itt élőket, szeretetcsomagok, ételosztások, stb. nagyon fontosak az itt élők számára.”*

Egyes lakókkal, az emeletek kulcsfontosságú szereplőikkel hosszabb beszélgetéseket folytattam. Elmondásaik szerint iskolázottsági szintjük miatt néznek fel rájuk az emberek, mások viszont esküsznek, hogy ebben nagy szerepet játszik az anyagi helyzet is. Ők azok, akik az adott emelet összes lakóját ismerik, hozzájuk lehet fordulni, ha veszedelem van, ami, valljuk be: gyakori. (*„A múlt éccaka például azért költöttek fel, mer a zember verte az asszonyt, mer megcsalta..”*) Az emeletek közötti konfliktusok akkor törnek ki, ha a

kulcsszereplők között konfliktus van. Akkor, még ha barátok is egyes emelet lakói tilossá válik a kettejük közötti kommunikálás, vagy bármilyen kontaktus.

“Mi ez már megszoktuk. Jó ez így, mindenki végzi a dolgát. Ha van, eszünk, ha nincs nem eszünk, de a Jóisten mindig segít. Szeretek itt élni, itt vannak a barátaim, különben is, máshol mindenki túl komoly”- zárja le a beszélgetést S – az egyik „emeletfelelős”. Kialakult a tömbházban egy olyan sajátos kultúra, amely segíti az embereket a túlélésben, de stabilizálja azt az állapotot. Ez a szegénység kultúrája.

A fókuszcsoportos beszélgetés során megragadt a figyelmem néhány információn. Különös, de a férfiak és nők között hatalmas különbségeket fedeztem fel. A nő, akinek a dolga az, hogy minél több gyereket hozzon a világra nagyon kevés jogot kap a családban. Nem dönthet egyedül, (Csak a férjük engedélyével engedtek be, és válaszoltak pár kérdésemre) viszont ennek ellenére hivatalokba ők járnak, a segélyekért ők mennek, a férfiak ilyen helyeken ugyanis nem jelennek meg.

A tömbházban gyakori, hogy egyes személyek, akik hatalommal rendelkeznek (a hatalom az anyagi helyzeten múlik) elbarikádoznak maguknak egy bizonyos részt, amely mindenki más számára hozzáférhetlenné válik.

Úgy értesültem róla, hogy az ott lakók kb. negyedének van jogilag is valamilyen munkaviszonya, a többiek ott helyben, a tömbházban szerzik meg a pénzt. A gyerekek pöciznek, vizet hordanak a szomszédoknak aprópénzért, kitakarítják az elkülönített folyosót, sőt egyesek a hajban lévő tetvektől és serkéktől szabadítják meg társaikat, természetesen pénz ellenében. Ruhákkal, alkohollal, cigarettával, drogokkal és étellel kereskednek egymás között.

A konfliktusok leggyakrabban a régi és új lakók között alakulnak ki. Az új lakók, akik nem akarnak megfelelni az emeletfelelősök akaratának, ellenszegülnek nekik, felháborodnak, maguk mellé gyűjtenek néhány szintén felindult lakót és fenyegetőznek, zsarolnak, amit a régi lakók nem tolerálnak. Ezek a konfliktusok gyakran tettelegességig fajulnak.

Kívülről a tömbház egy hatalmas ablakok es ajtók nélküli zöld színű romhalmaznak tűnik (1.melléklet), zuhanó vakolattal, ami a hirtelen összeomlás érzését kelti. A tömbházat egy tér veszi körül, ahol a megfigyelésem idején rend volt, a lakók közösen szokták felszedni a szemetet, mivel, mint már említettem, ez egy elengedhetetlen helyszín a közösség számára. Ahol még a fű sem nő (2. melléklet). A tömbházba beérve kellemetlen szagok es egy monoton

zaj fogadott, amelyet meg- meg élénkített egy éppen kinyíló ajtó mögül áradó roma zene dallama.

Mindegyik házba betértem, általánosságban véve, káoszban ugyan, de rend van mindenhol. Egyes helységekben még ágy sincs, ruháikon alszanak az emberek, másokban pedig hatalmas plazmatévé fogadott, de mindenhol akad egy tévékészülék. Bizonyos családoknál töltött káposzta rotyogott a fazékba, máshol pedig csak az üres kenyeres zacskó hevert az asztalon. Természetesen sokkal több a betevő falat nélküli, mint a “töltött káposztás”. Ami még általánosítható az az, hogy minden egyes lakásban kereszt, vagy Mária szobor díszleg valamelyik sarokban. Ez nem csak az ott élők hitének köszönhető, hanem nagyrészt a szappanoperáknak is, amelyek mindig különös jelentést tulajdonítanak a vallásosságnak és Isten megváltó erejének.

„Napfelkelők” és a fordított világ

Mint már említettem, az adott épületet kívülről és belülről is megfigyeltem. Íme, hogyan látják a környékbeli lakosok az általam megfigyelni kívánt terepet:

22:16 perc. Alszik a város és aludnának az zöld-blokk környékén élők is, de ez füldegő nélkül szinte lehetetlen. Az említett tömbház elé gyűlnek a gyerekek és felnőttek, beszélgetnek, természetesen hatalmas ricsajt csapva. Előkerül egy-egy alkoholos üveg, hiszen a mínuszokat csak így lehet kibírni...

23:45 perc. Megérkezik a csendőrség. Már nevükön szólítják a rendetlenkedőket, akik némi ellentmondást tanúsítanak, de az újabb büntetés elkerülése végett felvonulnak lakásaikba.

01:30 perc. Csend van. Egyetlen gyertya fénye sem látszik ki az ablakokból. Most már tényleg alszik a város.

04:00 perc. Beindul a műszak. Mivel a tömbházban élők javarészt a köztisztaságért felelős szerveknél dolgoznak, hajnalban kell elvégezzék a rájuk bízott feladatokat. Ők azok, akik a nappal kelnek, rájuk is utal a kutatás címe.

08:40 perc. Azok, akik járnak iskolába egytől egyik kirepülnek a fészekből, amellet, hogy az iskolában meleg van, az iskolázottság feltétel már szinte minden segélynél, ezért ha késve is, de el kell menni....

11:00 perc. Felébrednek a tömbház lakói, a kamaszok kiülnek a blokk elé, beszélgetnek, szotyiznak, megvitatják az élet kisebb és nagyobb problémáit. Gyakori a kártyázás, pöcizés (aprópénzzel játszható játék, a nyertes mindig az a személy, aki a kijelölt falhoz legközelebb dobja a garasát, természetes az ő tulajdonává válik a játékban lévő összes pénz). Eközben a tömbház második dolgozó rétege is útnak indul, szebbnél szebb lányok vonulnak magas sarkúban, kisminkelve. Ők leggyakrabban az utcasarkokon várják klienseiket, örömszerzés céljából...

18:00 perc. Újra együtt. Lassan mindenki visszatér szeretett otthonába, nyüzsögnek az itt lakók, a gyerekek vizet hoznak, játszanak a blokk előtti téren, és ahogy az idő telik egyre többen gyűlnek össze a blokk előtt.

20:00 perc. Közeledik az este, bóbiskol a város és aludnának a zöld- blokk környékén élők is, de ez füldegő nélkül szinte lehetetlen...

Következtetés

A tanulmányban bemutatott elszegényedési folyamat tehát az 1989-es rendszerváltásig vezethető vissza, ezt a szegregált települést a demokrácia hozta magával, dezintegrálását azonban elősegítette a városi lakosság stigmatizáló, címkéző magatartása is.

Felhasznált irodalom:

Anthony, G. (1997) *Szociológia*. Osiris kiadó, Budapest

Roman Džambazovič, Martina Juraskova (2003) “A romák társadalmi kirekesztettsége és szegénysége Szlovákiában” *Erdélyi társadalom* 2003/11 pp 41-46

Andorka, R. (1997) *Bevezetés a szociológiába*, Osiris kiadó, Budapest

Pásztor Gyöngyi (2003) “Slumosodás Kolozsvár egyik átmeneti övezetében” *Erdélyi társadalom* 2003/11 pp 15-20

Péter László (2003) “Elszegényedés és szegregálódás egy ipari kisvárosban” *Erdélyi társadalom* 2003/11 pp 21-28

Forray, R. K. és Hegedűs, T. A. (1998) *Cigány gyermekek szocializációja*. Budapest

Mellékletek:

1.

2.

